

Tomasz Maliszewski (red.), *Współczesne polskie uniwersytety ludowe w perspektywie organizacyjno-metodycznej*, seria wydawnicza *Metoda Uniwersytetów Ludowych*, t. 2, Adamów–Grzybów–Mierzyn–Radawnica–Wieżycy–Wola Sękowa 2021, ss. 216

Ruch uniwersytetów ludowych ma w Polsce ponad 100-letnią tradycję i tak samo długą historię pokonywania trudności politycznych, społecznych i ekonomicznych na drodze ich rozwoju. Mimo to przetrwał po dzień dzisiejszy i spotkał się ze zrozumieniem jego roli w edukacji dorosłych w polskim rządzie, który przeznaczył środki finansowe na realizację Programu Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020–2030. W ramach tego programu redagowana jest m.in. seria wydawnicza „Metoda Uniwersytetów Ludowych”. Jako tom 1 została przygotowana publikacja *Uniwersytety ludowe w Polsce do 1989 r. Antologia tekstów źródłowych* pod red. Tomasza Maliszewskiego, jako tom 2 wydano pozycję *Współczesne polskie uniwersytety ludowe w perspektywie organizacyjno-metodycznej* także pod red. Tomasza Maliszewskiego – uznanego specjalisty w dziedzinie uniwersytetów ludowych w Polsce. Przedmiotem noty informacyjnej będzie tom 2 wzmiankowanej serii.

Publikację otwiera wstęp, w którym zawiera się wykładnia idei serii wydawniczej oraz recenzowanego tomu. Redaktor przedstawił w nim argumentację za kontynuacją dobrych tradycji edukacji dorosłych w Polsce i grundtvigiańskiej pedagogiki na współczesnych uniwersytetach ludowych z punktu widzenia aktualnych i przyszłych potrzeb dorosłych oraz celu recenzowanego tomu: „[...] ukazanie funkcjonowania sześciu współczesnych uniwersytetów ludowych działających w ramach Ogólnopolskiej sieci Uniwersytetów Ludowych: Uniwersytetu Ludowego w Radawnicy, Uniwersytetu Rzemiosła Artystycznego w Woli Sękowej, Kaszubskiego Uniwersytetu Ludowego w Wieżycy, środowiska UL-owskiego w Grzybowie (w ramach którego współdziałają Stowarzyszenie Ekologiczno-Kul-

turalne »Ziarno« i Ekologiczny Uniwersytet Ludowy), Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Ludowego w Mierzynie oraz Uniwersytetu Ludowego w Adamowie”.

Każdej z placówek poświęcono jeden z sześciu rozdziałów, w których scharakteryzowano poszczególne uniwersytety ludowe według wypracowanej wspólnie koncepcji, obejmującej: krótką charakterystykę historii i współczesności placówki; podłoże ideowe i podstawy działania; charakterystykę kadry i odbiorców oferty, formy i metody stosowane w pracy, treści programowe.

W poszczególnych rozdziałach odniesiono się do wskazanych zagadnień bardzo szczegółowo, co pozwala traktować każdy rozdział jako studium przypadku opisanej placówki. Zostały one przygotowane z dużym zaangażowaniem przez osoby, których biografie splatają się od dawna z charakteryzowanymi instytucjami. Mają one zatem najwięcej do powiedzenia na ten temat. Jest to też wartość dodana publikacji, ponieważ rzadko udaje się nakłonić praktyków do spisania zgromadzonych w toku pracy zawodowej doświadczeń i refleksji. Publikację znacząco wzbogacają liczne ilustracje, pokazujące zarówno wybrane aspekty historyczne (Radawnica, Wieżyca), jak i współczesne działania poszczególnych placówek (Grzybowo, Mierzyn).

Wspólna koncepcja opisu uniwersytetów ludowych ułatwiła ich porównanie przez Annę Wasilewską w rozdziale siódmym. Autorka wskazała podobieństwa i różnice w działalności współczesnych uniwersytetów ludowych, zestawiając je w formie syntetyzującej tabeli. Perspektywa Anny Wasilewskiej ma charakter outsiderski, gdyż autorka nie jest osobiście zaangażowana emocjonalnie i praktycznie w działalność UL-ów, co ma dodatkową wartość, gdyż pokazuje środowiskom poszczególnych porównywanych uniwersytetów, jak ich działalność jest odczytywana „na zewnątrz”. Z porównania wynika, jak różnymi drogami poszły opisywane uniwersytety ludowe, wypracowując w toku działania oryginalny profil własnej działalności, pozostając przy tym wiernymi tradycjom lokalnym, regionalnym i zasadom pedagogiki Grundtviga. Czytelnik znajdzie tam zestawienie zagadnień z sześciu placówek, co może być dobrym przyczynkiem do dyskusji na temat współczesnych uniwersytetów ludowych dla praktyków, polityków czy studentów.

Publikację zamyka rozdział „Kierunki przemian ruchu polskich uniwersytetów ludowych po 1989 roku” Tomasza Maliszewskiego. Autor przedstawił szczegółowo kolejne próby (prze)trwania uniwersytetów ludo-

wych w III Rzeczypospolitej, których był aktywnym uczestnikiem, dlatego też zawarte w tekście informacje mają szczególną wartość. Tekst stanowi ważny przyczynek do najnowszej historii ruchu uniwersytetów ludowych i – co oczywiste – jest kontekstem dla charakterystyk uniwersytetów ludowych zawartych w książce.

Podsumowując, prezentowana publikacja zawiera unikatowe treści dotyczące wybranych uniwersytetów ludowych w Polsce. Kontekst historyczny zarysowany we wstępie oraz pogłębiony w rozdziale ósmym pozwala spojrzeć na analizowaną problematykę przez pryzmat zmiennych warunków politycznych, społecznych i ekonomicznych oraz inspirować do dyskusji i formułowania wniosków dotyczących teraźniejszości i przyszłości uniwersytetów ludowych w Polsce. Ważnymi adresatami publikacji są te środowiska, które chciałyby w przyszłości poprowadzić własny uniwersytet ludowy. Praca pokazuje bowiem różnorodność tych placówek, ich oryginalne przedsięwzięcia zakorzenione w lokalnym środowisku, ale też wspólne dla tradycji uniwersytetów ludowych, co łącznie zachęca do szukania własnego pomysłu na tego typu instytucję edukacyjną dla dorosłych. Bez wątplenia z publikacji skorzystają aktywni dziś działacze ruchu uniwersytetów ludowych i edukacji dorosłych na wsi, osoby zajmujące się naukowo edukacją dorosłych na wsi i inne zainteresowane tą problematyką.

Hanna Solarczyk-Szwec

<https://orcid.org/0000-0003-4741-4465>
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu